

Národní ústav lidové kultury

První zmínky o dudách na našem území

Mgr. Jiří Höhn

Národní ústav lidové kultury

Zbraslavská kronika

– cca 1305-39

Autoři: Ota Durýnský (do 1314)
Petr Žitavský (od 1314)

Úplný středověký pramen Zbraslavské kroniky (*Chronicon Aulae Regiae*) je uložen ve Státním okresním archivu Jihlava pod evidenčním označením inv. 692.

Obsahuje kompletní text všech tří knih kroniky s gotickými iluminacemi.

Národní ústav lidové kultury

Zbraslavská kronika – folio 40V

„Hic etenim muse propriis sunt artibus use,
Tympana, nabla, chori, tuba sambucique sonori,
Rotta, figella, lira resonant dulcedine mira.“

(Emler 1884)

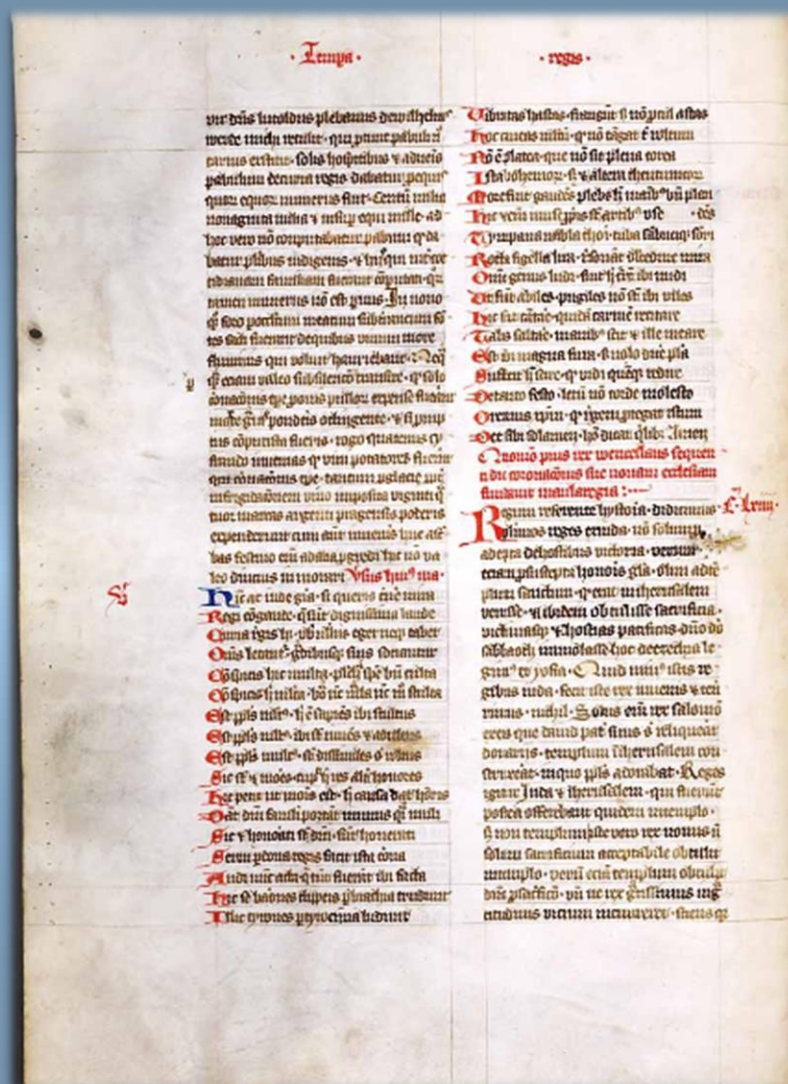
„Neboť zde Musy užívaly vlastního svého umění,
Bubny, cithary, kóry, trubka i zvučné harfy, Rota,
píšťalu., lyra se ozývá s podivuhodnou sladkostí.“

(Novák 1905, s 132)

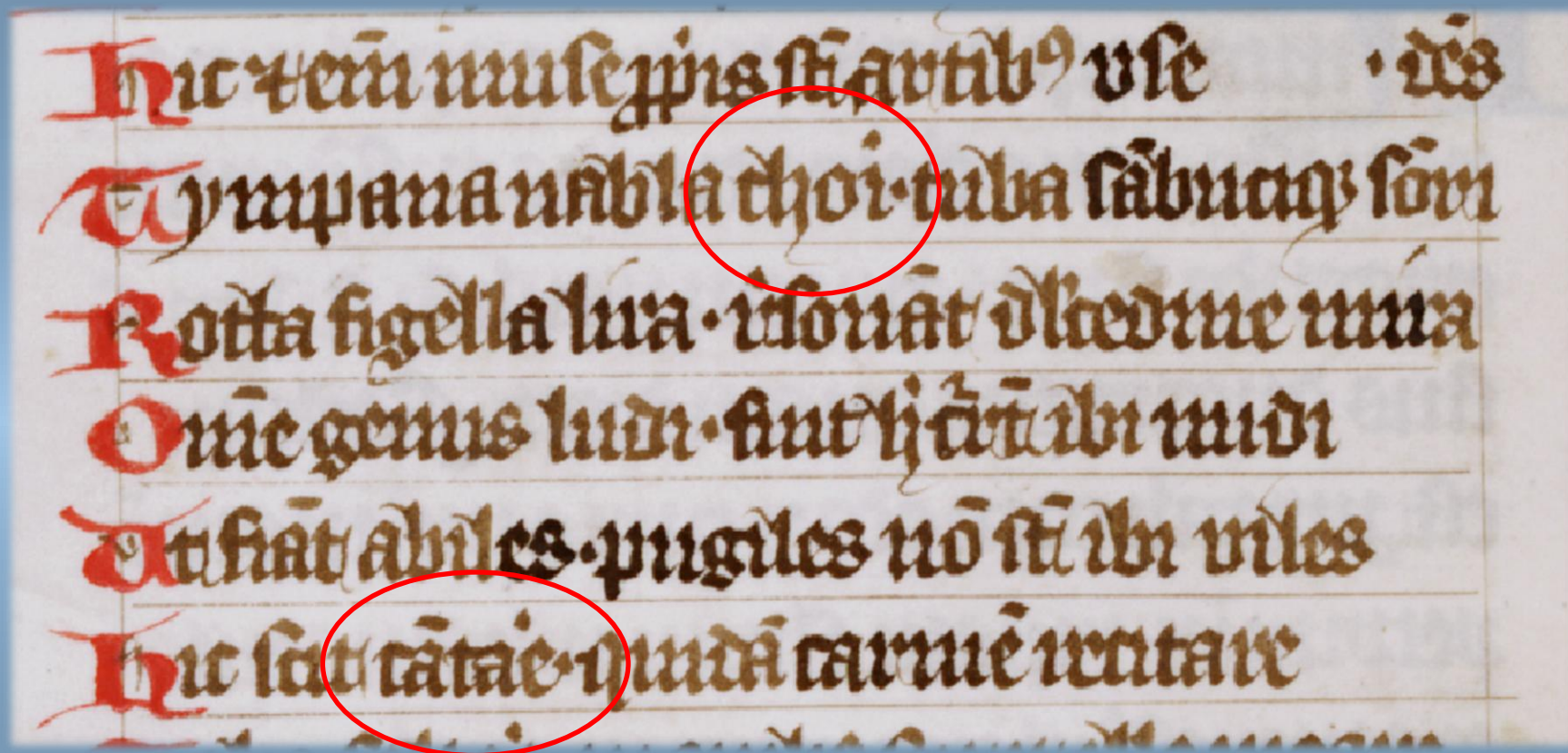
„...neboť zde všechny Múzy své umění do služeb
daly: bubny, žaltář a kóry, těž harfy a trumpety znějí,
cithara, píšťala s lyrou zní sladkostí podivuhodnou.“

(Heřmanský-Mertlík 1976, s 114)

Národní ústav lidové kultury

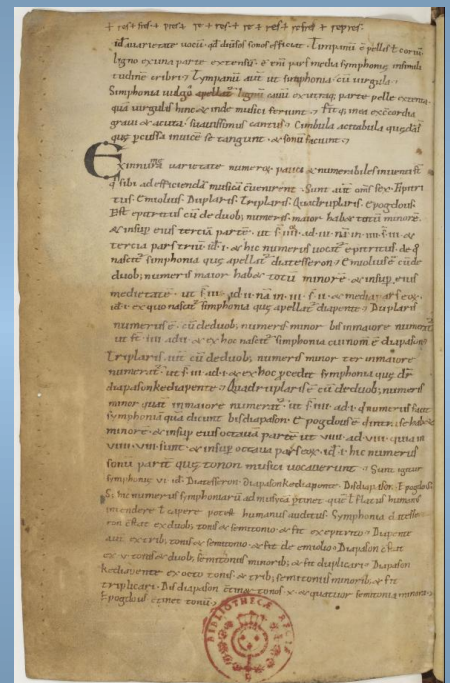
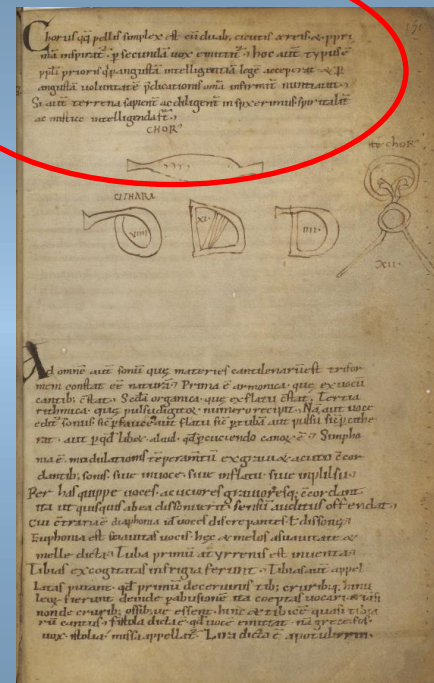
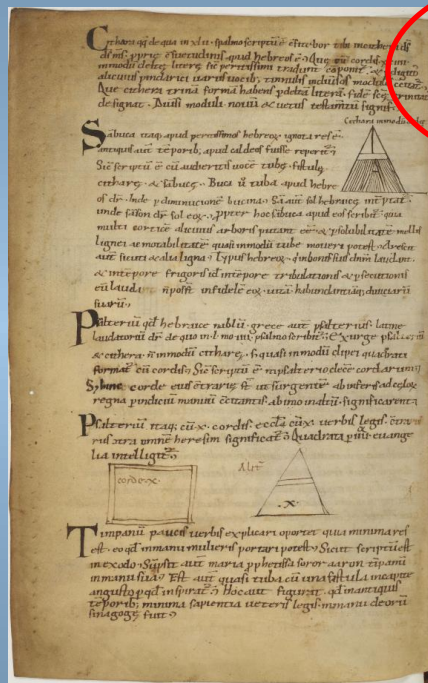
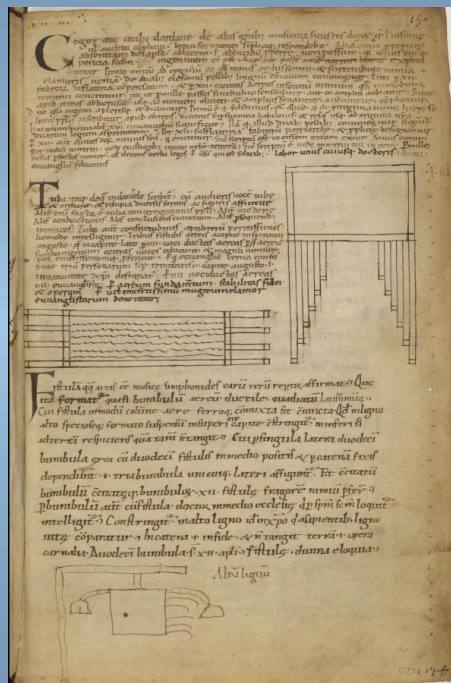

Národní ústav lidové kultury

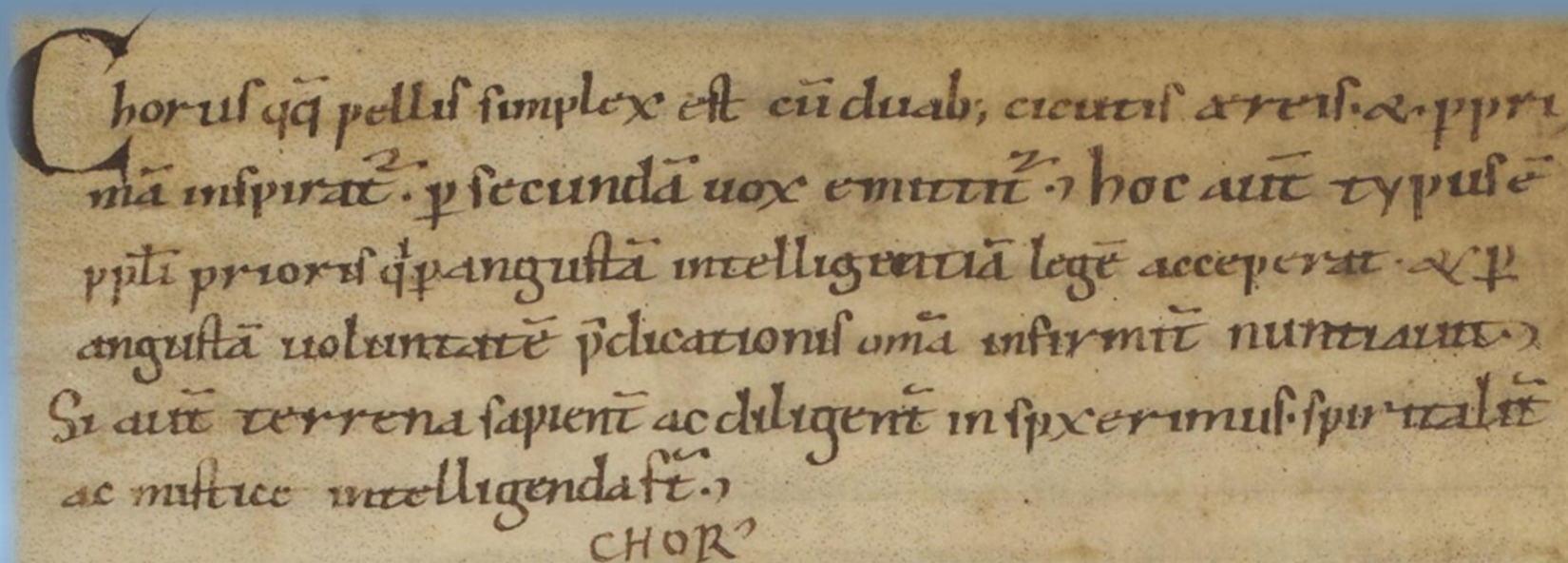

Národní ústav lidové kultury

Epistola ad Dardanum de diversis generibus musicorum braslavská kronika – folio 150R – 151V

Národní ústav lidové kultury

Chorus q̄ pellis simplex est cū duab; cicutis aereis. & p̄pri
mā inspirat. p̄ secundā uox emittit. hoc autē typus ē
p̄p̄ti prioris q̄ p̄ angustā intelligentiā legē acceperat. & p̄
angustā uoluntatē p̄dicationis om̄a infirmis nuntiavit.
Si autē terrena sapient̄ ac diligent̄ inspexerimus. spiritalit̄
ac mystice intelligenda sūt.
CHOR?

Chorus quoque pellis simplex est cum
duabus cicutis aereis et per primam
inspiratur, per secundam uox emittitur.

Mayer 2018. s 45

*Samotný vak je jednoduchý a
opatřený dvěma bronzovými
trubicemi; první slouží k vhánění
vzduchu, druhou vychází zvuk.*

Národní ústav lidové kultury

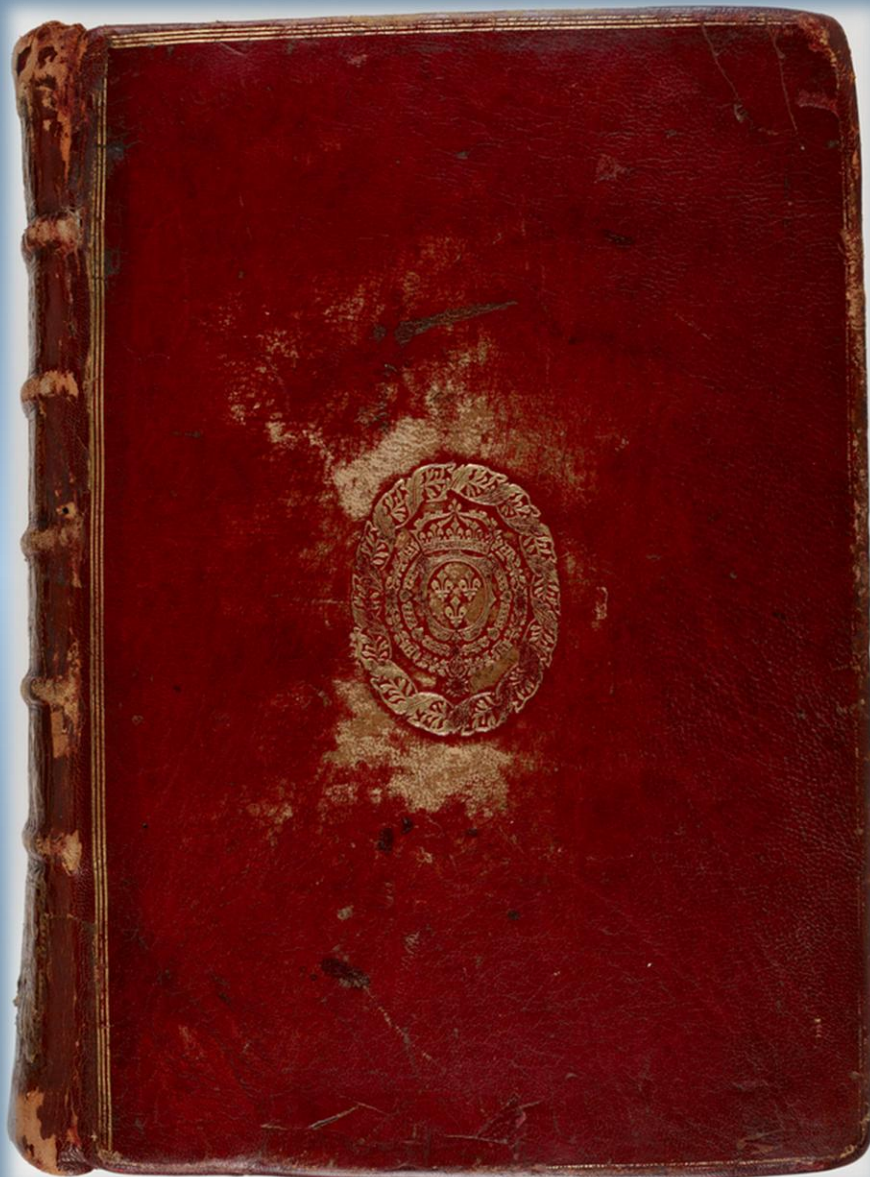
Národní ústav lidové kultury

La Prise d'Alexandrie – cca 1370

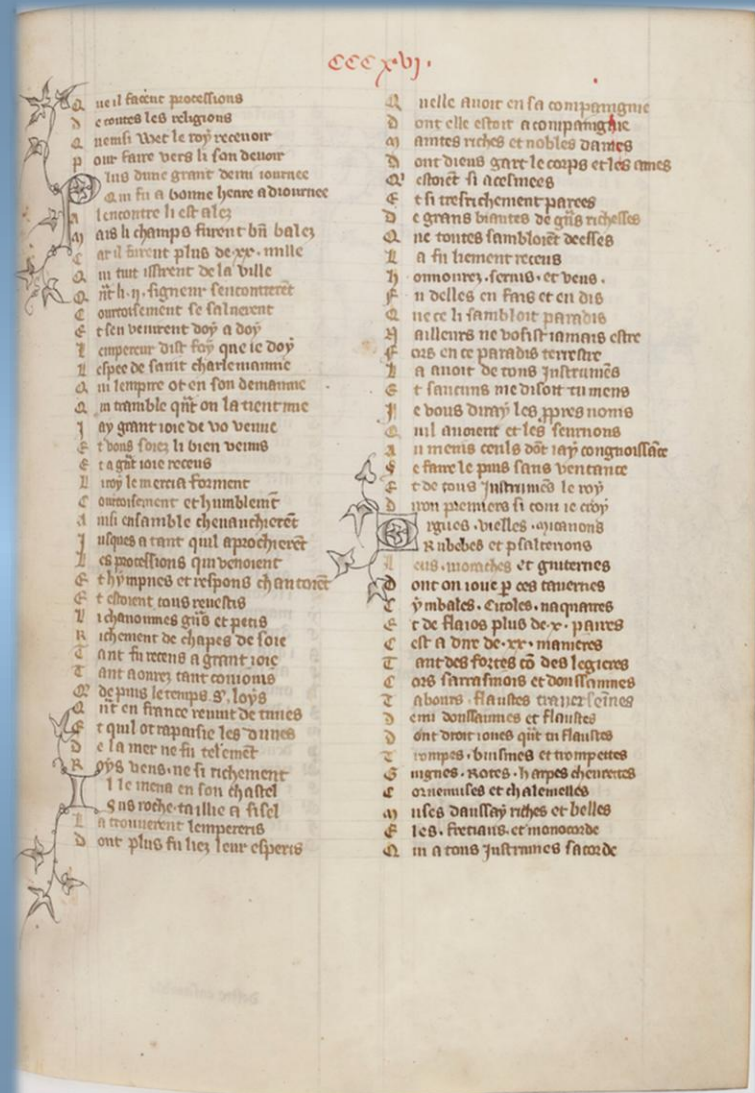
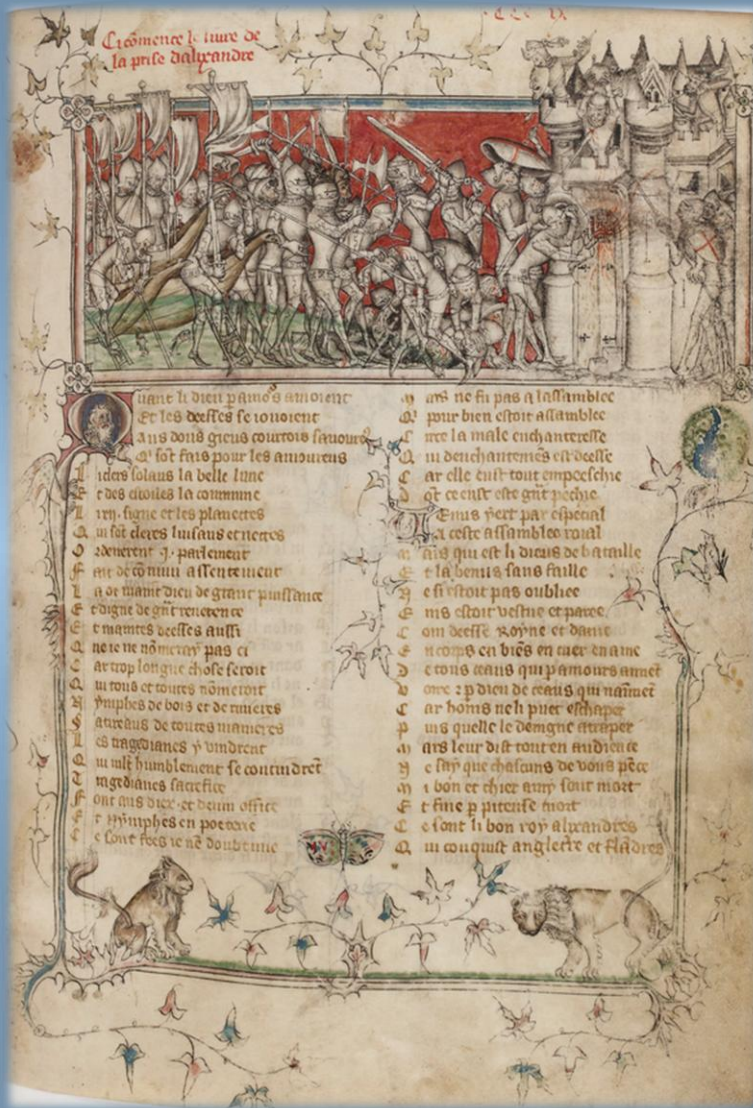
Autor: Guillaume de Machaut
(1300 – 1377)

Rukopis: Français 1584

Vznik: 1372 – 1377 Remeš a Paříž

Národní ústav lidové kultury

Národní ústav lidové kultury

Demi doullaines et flauistes
Dont droit ioncs qūt in flauistes
Trompes . binsmes et trompettes
Signes . Rates . harpes chententes
Eornemises et chalemelles
Aises daullay riches et belles
Eles . fretians . et monocorde
Qin a tous justrines l'acorde

Národní ústav lidové kultury

Prise d'Alexandrie (1877)

1140 Là avoit de tous instrumens.
Et s'aucuns me disoit : « Tu mens, »
Je vous diray les propres noms
Qu'il avoient & les seurnoms,
Au meins ceuls dont j'ay congnoissance,
Se faire le puis sans ventance.
Et de tous instrumens ^b le roy
Diray ^c premiers, si com je croy.
Orgues, vielles, micanons, ^d
Rubebes ^e & psalterions,
1150 Leüs, moraches ^f & guiternes

Dont on joue par ces tavernes,
Cymbales, citoles, naquaires,
Et de flaios plus de xx. paires,
C'est à dire de xx. manieres,
Tant des fortes com des legieres,
Cors sarrasinois & douffainnes,
Tabours, flaüstes traverseinnes,
Demi douffainnes & flaüstes,
Dont droit joues quant tu flaüstes,
Trompes, buisfines & trompettes,
Guigues, rotes, harpes, chevrettes,

1160

G. mignos. Rotes. harpes chevrettes
C. ornemuses et chalemelles

Cornemuses & chalemelles,
Muses d'Aussay, riches & belles,
Et les ^a fretiaus, & monocorde,
Qui à tous instrumens s'acorde,
Muse de blé, qu'on prent en terre,
Trepieé, l'eschaquier ^b d'Engleterre,
Chifonie, flaios de saus.

Národní ústav lidové kultury

Remede de fortune – cca 1340

Car je vi la tout en un cerne
Viële, rubebe, guiterne,
Leii, morache, michanon,
Citole et le psalterion,
Harpe, tabour, trompes, naquaires,
~~Orgues, cornes, plus de dis paires,~~
~~Cornemuses, flajos, chevrettes,~~
~~Douceinnes, simbales, clochettes,~~
Tymbre, la flaiiste brehaingne,
Et le grant cornet d'Alemaingne,
Flajos de saus, fistule, pipe,
Muse d'Aussay, trompe petite,
Buisines, eles, monocorde

Ou il n'a c'une seule corde,
Et muse de bief tout ensemble.
Et certainement, il me semble
Qu'onques mais tele mélodie
Ne fu veüe ne oïe,
Car chascuns d'eaus, selonc l'acort
De son instrument, sans descort,
Viële, guiterne, citole,
Harpe, trompe, corne, flajule,
Pipe, souffle, muse, naquaire,
Taboure, et quanque on puet faire
De dois, de penne et de l'archet
Oy j'et vi en ce parchet.

Ouvres de Guillaume de Machaut (Ernest Hoenffner, Paříž 1908 – 1921)

Národní ústav lidové kultury

- **Literatura:**

- Bláhová, Marie 2015: Osudy Zbraslavské kroniky. *In Studia historica Brunensia vol. 62*. Brno s 143-154.
- Číp, Pavel – Klapka, Rudolf F. 2006: Dudy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: nástin historie, rozšíření, návod na výrobu a malá škola hry na tento tradiční nástroj = Dudelsäcke in Böhmen, Mähren und Schlesien: Einführung in die Geschichte, Verbreitung und Anleitung zur Selbstbau sowie eine kurze Schule des Spielens [1 CD]. Brno.
- Emler, Josef ed. 1884: Chronicon Aulae Regiae. Praha.
- Guillaume de Machaut 1877: Prise D'Alexandrie. Genève.
- Hečmanský, František - Mertlík, Rudolf 1976: Zbraslavská kronika = Chronicon aulae regiae. Praha.
- Hoenffner, Ernest 1911: Ouvres de Guillaume de Machaut. Paříž.
- Kurfürst, Pavel 2002: Hudební nástroje. Brno.
- Mayer, Christian 2018: L'Epistola ad Dardanum, Le texte et sa tradition. Édition et traduction. *In: Rivista internazionale di Musica Sacra*, 39 (2018), p. 9-49.
- Novák, Jan V. 1905: Kronika Zbraslavská. Praha.
- Režný, Josef 2012: 5000 let s dudami. Strakonice.
- Zíbrt, Čeněk 1917: Hrály dudy - dějiny starodávné selské muziky české, Praha.

Národní ústav lidové kultury

- **Prameny:**

- Zbraslavská kronika (Chronicon Aulae Regiae) – Státní okresní archiv Jihlava inv. 692.
- Latin 7211 - Francouzská národní knihovna (BnF) Mandragore.
- Kodex Français 1584 - Francouzská národní knihovna (BnF) Richelieu

Děkuji za pozornost

Vypracoval:
Mgr. Jiří Höhn
2026